

שם עולם

ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת (ישעיה נה)

מתורת גדולי ישראל שלא זכו להשאיר אחריהם זרש"ק

פרשת חיי שרה ה'תשפ"ד

בס"ד גליון 5

וזהו שאמר ויבא אברהם לספוד לשרה, כי ההספד הוא על שרה, ולבכותה ר"ל ולבכות ה"א לבכות על ה"א אחרונה שבשם על גלותה ע"י מיתת שרה כנ"ל.

ובזה יובן מ"ש מהרש"א ז"ל וז"ל וענין שסופרן הקב"ה ומניחן בבית גנזיו ר"ל דמחשב ל"י בכלל יראת שמים כדאמרין דאין הקב"ה באוצרו אלא יראת שמים עכ"ל, ולכאורה אין לו הבנה וכי משום שבוכה על אדם כשר מחשב ליראת שמים. ולפי מ"ש לעיל אתי שפיר, משום שבוכה על גלות השכינה כשמת אדם כשר ומצער בצער השכינה, ולפיכך מחשב ליראת שמים, וזהו שמניחן בבית גנזיו דאין להקב"ה אלא אוצר של יראת שמים.

ארח לחיים
הרב אברהם חיים בן הרב גדליה מזלוטשוב | כ"ו טבת ה'תקע"ו

וה' ברך את אברהם בכל (כד א)

מדרש פליאה, וה' ברך את אברהם בכל זה שאמר הכתוב אנכי ה' אלוקיך וכו' ע"כ. אפשר לומר על פי מה שכתב הרב דברי יהונתן ז"ל, דאיתא בב"ק ח"א בת היתה לו ובכל שמה, וח"א ישמעאל עשה תשובה, ונוכל לומר דפליגי בפלוגתא דבית הלל ובית שמאי, ב"ה דסבירא ליה דעיקר פריה ורביה בן ובת מפרש 'בכל' בת, וב"ש דס"ל דדי בבן, אם כן מאי ברכה בבת, וצ"ל שבא ללמד דישמעאל עשה תשובה יעו"ש. א"כ למ"ד בת היתה לו ובכל שמה צ"ל דסבירא ליה כב"ה דבעי' זכר ונקבה.

עוד נראה מה שאמרו רז"ל דהיינו טעמא דכתיב אנכי וכו' אשר הוצאתיך, ולא אמר בראתיך, משום דנח לאדם שלא נברא, ועמ"ש באות ז' דמחלוקת השבטים ויוסף בזה, השבטים סבירא ליה 'נח לאדם שלא נברא', ויוסף סבירא ליה 'נח לאדם שנברא', וכבר נודע כי משה לא נכנס לארץ ישראל מב' טעמים, הא' משום דפירש מאשתו ולא קיים פריה ורביה זכר ונקבה כב"ה, והב' משום עון מכירת יוסף.

וזה שאמר וה' ברך את אברהם בכל והיינו בת ששמה בכל לחד מאן דאמר, וכדי שלא תקשה מאי ברכה איכא בבת כיון שכבר קיים פריה ורביה בבן, לזה אמר זה שאמר הכתוב אנכי וכו' ומדלא כתיב בראתיך משמע דנח לאדם שלא נברא וא"כ הדין עם השבטים וליכא עון מכירת יוסף והטעם דלא נכנס משה לא"י משום דפי' מאשתו והיינו שצריך זכר ונקבה ולכן גם בבת שנוולדה לאברהם הויא ברכה.

אני חומה
הרב חומאני עלוש בן הרב שלום | ג' אלול ה'תשט"ו

ויאמר אליו העבד אולי לא תאבה וגו' (כד ה)

מאזני מרמה

אמרו חז"ל (ב"ר כאן) הה"ד "כנען בידו מאזני מרמה", כנען זה אליעזר בידו מאזני מרמה, שהי' יושב ושוקל בתו, אם ראוי' היא אם אינה ראוי', "לעשוק אהב", לעשוק אהובו של עולם, זה יצחק, אמר אולי לא תאבה האשה אתן לו בתי' א"ל אתה ארוה, ובני ברוך, ואין ארוה מתדבק בברוך ע"כ.

ויהיו חיי שרה וגו' (כג א)

מדרש (ב"ר נח א) 'ויהיו חיי שרה' הדא הוא דכתיב (תהילים לו יח) 'ידוע ה' ימי תמימים', כשם שהם תמימים כך שנותיהם תמימים, עכ"ל. כההיא דפרק קמא דסוטה (יג ב) 'ויאמר אלהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום' (דברים לא ב), שאין תלמוד לומר 'היום', ומה תלמוד לומר 'היום', היום מלאו ימי ושנותי. ללמדך, שהקב"ה משלים שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש.

וקשה, דהא רבם של צדיקים וחסידים לא מתו ביום לדתם, ולמה לא השלים להם.

ויש לדקדק הלשון של 'מיום ליום ומחדש לחדש', דאיתא בפרק ט' דערכין (לא ב) פלוגתא בין רבי ורבנן בהאי קרא דכתיב (ויקרא כה ל) 'עד מלאות לו שנה תמימה', דרבי סבר בין שנה פשוטה בין שנה מעוברת מונה שס"ה יום, וחכמים סוברים, דבשנה פשוטה נחלט הבית לסוף שנים עשר חודש מיום ליום, דהינו שנ"ד יום, ובמעברת נותנים לו כל חודש העיבור, עכ"ל. נמצא דבין לרבי ובין לרבנן איכא קולא וחומרא, דלרבי בשנה פשוטה איכא אחד עשר יום יתרים, ולרבנן בשנה מעברת איכא חודש יותר.

ולכן אמרו בגמרא שהקב"ה נותן לצדיקים בתשלום שנותיהם, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, דהינו 'מיום ליום' מונה להם ימים כסברא דרבי דאמר מונה ימים. ועוד בשנים מעוברות נותן להם כדברי חכמים, חודש יותר, ובכך 'שנותיהם תמימים', דהיינו שבקצב מדת השנים שנגזרו להם, לא נשלם זה הקצב עד שיעברו עליהם כל הימים והחדשים דשייכי לפשוטות ולמעברות של כל ימי חייהם, וכשישתלמו אלו הימים נקרא שנותיהם תמימים, לפי שהשלים שנותיהם מיום ליום וכו'.

והשתא אתי שפיר שמצינו בילקוט יהושע (רמז טו), ובמכילתא פרשת בשלח (ויסע פ"ו) מחלוקת על יום מיתת משה, שיש אומרים ז' שבט, ויש אומרים ח' אדר.

זרע שמשון
הרב שמשון חיים נחמני בן הרב נחמן מיכאל | ו' באלול ה'תקל"ט

ותמת שרה וגו', ויבא אברהם לספוד לשרה

ולבכותה (כג ב)

ויש להבין דהוה ל"י למימר לבכות ולספוד לשרה. ונראה דמה דבוכין על מיתת צדיקים כ"ש במס' שבת (קה) כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו, הוא בשביל שהצדיק הוא מרכבה לשכינה, כמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ולא נאמר בתוכו רק בתוכם, וכשמת נמצא זה הוא גלות השכינה, וזהו פירוש מה שאמרו רז"ל במס' ראש השנה (י"ה) שקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלוקינו, כי שם ה' גלות השכינה ממקומה, וכן במיתתן של צדיקים היא גלות השכינה ממקומה.

ונתבונן נא, הנה כתוב למעלה: "ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו", ואמרו חז"ל, "זקן ביתו" שהי' זיו איקונין שלו דומה לו' "המושל בכל אשר לו" שהוא שליט ביצרו כמותו, עוד אמרו עה"פ דמשק אליעזר, שדולה ומשקה מתורת רבו לאחרים

הרי כמה גדול הי' אדם זה, ויודע כמה נצטער אותו צדיק אברהם אבינו למצוא אשה ראוי' לעולה התמימה בנו יצחק אבינו, וכדכתיב שים נא ידך תחת ירכי ואשביעך בשם וגו', ולא יהא הדבר הזה קל בעיניך, כי יסוד כלל ישראל הוא, ואם יחטיא כשערה, נמצא מחריב כל העולם כולו, ולזקן ביתו הוא אליעזר, בת יש לו, ואם היתה פחותה אף בכל שהוא מרבקה אמנו, לא הי' עולה ודאי על דעתו להשיאה ליצחק, וכן הוא באמת, שהרי גם אברהם לא מצא בה שום פגם אחר אלא מפני שאין ארור מתדבק בברוך, ועם כל זה עדיין יושב ושוקל, כלומר! מחשב וחוזר ומחשב, אם ראוי' היא אם אינה ראוי', הוי אומר כאילו לא היתה בתו כלל, אלא כל השיקול הוא אם ראוי' ליצחק, בלא שום תערובת נגיעת עצמו, ומעלה גדולה היא עד מאד, לא הי' יכול לה אלא אליעזר ששליט ביצרו כאברהם, וכשאליעזר מכוון משקלותיו ומוצא כי ראוי' היא, אעפ"כ אינו אומר לרבו כלום, אלא אולי לא תאבה האשה וגו', היינו שמחשב בדעתו שבאין ברירה גם בתי טובה לו, ועל מחשבה זו מכריזים עליו בשמים "כנען מאזני מרמה", דימוהו לאותו גוי כפרי אשר מטמין תחת משקולת סחורתו אבן או דבר אחר להכבידו, וגונב בהמון "ולעשוק אהב" הנה קוראי' לו גנב ועושק, וכ"ז למה, מפני שלא הבין כאברהם שאין ארור מתדבק בברוך.

ואמנם יש להתבונן האיך עלה בדעתו של אליעזר להשיא בתו ליצחק, הרי זו היתה השבועה שהשביע אותו אברהם "לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני".

ועל כרחך צריך לומר שבדק את עצמו ולא מצא בו מענין "ארור כנען" שנתקלל בו זקיננו, וכדאמנם אמרו חז"ל בפרשה זו להלן על הפסוק בא ברוך ד', שיצא מכלל ארור לכלל ברוך, ומכאן גדלותו הנפלאה של אליעזר, שאותה קללה שנתקללו בהם כל צאצאיו של חם עד סוף כל הדורות, היינו ירושת "עבד עבדים יהי' לאחיו", שנשתקע בדמם וטבעם ממש, אבל אליעזר בא למדה גדושה זו להפך טבעו, ויצא מכלל ארור, וגם נכנס לכלל ברוך. אך כל זה לא היה אלא לאחר כך, בעת שקיים שליחותו ובא לחרו, נמצא שעל משקל קל זה שלא דקדק להרגיש כי עדיין לא יצא ממש מכלל ארור, משום כך נקרא "כנען בידו מאזני מרמה".

עוד יש ללמוד מכאן מה שאמרו חז"ל (ילקוט שם) בפרשה זו עה"פ בא ברוך ד בזה"ל, ר' יעקב בשם ר' יוחנן וכו' ומה אם אליעזר ע"י ששמש את הצדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך, ישראל שהן עושין חסד עם גדוליהן בידיהם וברגליהם על אחת כמה וכמה, יוצא לנו מזה הערה נפלאה, כי בזה שהיה תלמידו המובהק של אברהם אבינו, ודולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, גם מה שמושל ביצרו כמותו, עדיין לא יצא מכלל ארור, ועליו נאמר כנען בידו מאזני מרמה, אבל ע"י ששמש את הצדיק באמונה, יצא מכלל ארור, הרי "אמונה" כנגד "מרמה", ובטל זה מפני זה, וכשבטל מרמה, בטל ארור, וע"י ששמש הצדיק נכנס

לכלל ברוך, ועוד רואים אנו מכאן עד כמה גדולה שמושה יותר מלימודה.

אור יהל
הרב יהודה ליב חסמן בן הרב רפאל | י"א בחשוון תרצ"ו

ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יצאת אשר ילדה לבתואל בן מלכה אשת נחור אחי אברהם

וכדה על שכמה (כד טו)

בס"ד לנו להבין השינוי שיש מהכתוב פה טרם כלה לדבר, ובפרשת קרח כתוב ויהי ככלותו לדבר ותבקע האדמה, דאפשר דבכונה כתוב כן על שם הענין, היות כי בסיום דברי אליעזר כתיב ובה אדע כי עשית חסד עם אדוני, ואם היתה יוצאת רבקה בסיום דברו היה משמע כי מן השמים הסכימו שהחסד הוא עם אדונו ביותר, והיות כי אין האמת כן, שאדרבה החסד היה עם רבקה שתזכה לאיש מקודש מרחם כמו זה, לזה מן השמים הוכיחו לו בהיפך כי טרם כלה לדבר ר"ל שיגמור המלה האחרונה שהיא אדוני ובסיום הדבר שאמר עשית חסד עם תכף נזדמנה רבקה, כדי שידע שהחסד הוא עם רבקה.

וזה רמז להם אליעזר ואמר לאביה ואמה אני טרם אכלה והנה רבקה יוצאת, להודיעם כי מן השמים הסכימו שהחסד הוא עם רבקה, ובקש מהם שיעשו חסד ואמת חסד עם הזוכה ואמת מצד הניחוש הצודק שנתקבלה תפילתו עם הסימן שעשה, (בזוהר הקדוש תפילה צריכה בה' מוצאות פה ט'חול ר'יאה כ'בד ל'ב ראשי תיבות ט'רם כ'לה ע"ש), זה היה מצד אליעזר כתיב טרם כלה.

אבל בפרשת קרח שחפץ ורצון משה רבינו ע"ה הוא לגלות ולהודיע לכל כי כוונתו לענוש אותם בעונש חמור ומשונה כזה רק לכבוד שמים דוקא, ולא כלום מצד שהחציפו כנגדו שענש אותם שהקב"ה מעניש להמבזה רבנן, והוא חפץ להודיע לכלל כולו כי עונשם מפני שניאצו את השם ברוך הוא, לזה המתין עד ככלותו לדבר וכשסיים ואמר מלת את ה' אזי תכף ותבקע האדמה וכו', ולזה עד ככלותו ודוק ופשוט.

אהל יעקב
הרב יעקב חי זריהן בן הרב ברוך | כ"א אב ה'תש"ג

ויאמרו מד' יצא הדבר וגו', הנה רבקה לפניך קח ולך

(כד נ-נא)

על דרך צחות יש לומר דשיטת כמה פוסקים דשליח להוליך קדושין אינו יכול לעשות שליח אחר דהו"ל מילי, כיון דתלוי ברצון האשה לא הוי מעשה, ולכן לא מצי משוי שליח אחר להולכה, יעוין סימן ל"ה בהגה"ה, וכאן היה שליח מאברהם, והלא אברהם הוא שליח מיצחק, וא"כ אין שליח עושה שליח.

אולם אחרי כי 'מד' יצא הדבר', והדבר מחויב להיות, א"כ אין זה תלוי ברצונו והוא כמו שליח להולכה, בגט דמצי משוי שליח אחר משום דאיתא בע"כ, א"כ היא מקודשת בצמידין אשר על ידיה וקח ולך ותהיה אשה לבן אדוניך כאשר דבר ד', שכבר נתקדשה וכו', ולכן בקשו תשב הנערה אתנו כדין בין אירוסין לנשואין כמו שדרשו בגמרא.

משך חכמה
הרב מאיר שמחה הכהן בן הרב שמשון קלונימוס קלמן | ד' אלול ה'תרפ"ו

ברכת יישר כח לכל התורמים והמסייעים למען תעמוד הוצאת הגליון ימים רבים.
נשמח מאוד לשליחת שמות של גדו"י שלא זכו להשאיר אחריהם זש"ק ואנו בע"ה נפרסם מתורתם.
ברכת שבת שלום ומבורך

לזרע בר קיימא: חיים שמעון בן לאה, דניאל בן גאולה, כמוס בן פלילה, אלעזר מנחם בן חסיה, לוי בן גאולה. לע"נ: חיים בן יהודה, שמעון ישראל בן מאיר צבי, חנה בת ראובן, דבורה לאה בת ברוך, יששכר בן כמיסה, גד בן זוהרה, אליהו בן הלנה, מרים בת משילדה.

יו"ל ע"י מערכת 'שם עולם' | ניתן להקדיש לע"נ ולזכות בזש"ק בנדרים פלוס תחת השם קרן יד לתורה בקסגוריית עלון 'שם עולם' | להרשמה לרשימת התפוצה ובכל עניין ניתן לפנות במייל cho0533161136@gmail.com ובטלפון 053-3161136